

Področje urejanja prostora in graditve je bilo v zadnjih letih deležno več zakonodajnih sprememb, ki so v zakonodajni okvir in prakso vnesle številne nove rešitve in povečale kompleksnost procesov in vsebin. Sistem je danes človeku brez specifičnega znanja težko razumljiv in v praksi tudi načrtovanje in upravljanje prostora nista zares dobro povezana. To ni dobro za procese in dogodke v urejanju prostora, znižuje stopnjo zaupanja v sistem in povečuje občutke nemoči pri vseh udeležencih.

NVO v urejanju prostora v veliki meri povezuje sodelovanje pri pripravah sprememb in dopolnitev zakonodaje. Nekatere NVO že od leta 2009 programsko povezuje Mreža za prostor, ki si prizadeva za trajnostno urejanje prostora, široko ozavešča o pomenu celovitega načrtovanja in upravljanja prostora ter spodbuja vključujoče urejanje prostora in krepi kapacitete nevladnih organizacij za delovanje v praksi. Mreža trenutno izvaja štiriletni Podnebni program, ki ga financirata Eko sklad in ministrstvo za okolje in prostor iz Sredstev Sklada za podnebne spremembe. Osrednji temi Podnebnega programa sta načrtovanje in upravljanje zelenih površin in trajnostna mobilnost, v tem okviru predvsem krepitev javnega potniškega prometa.

1 Podnebne spremembe

Za naslavljanje podnebnih sprememb v načrtovanju in upravljanju prostora čim prej potrebujemo bolj zavezujoča izhodišča. Občine in drugi javni in zasebni investitorji še vedno odlašajo z ukrepanjem, rešitve v prostoru so vsestransko pomanjkljive. Menimo, da potrebujemo normativni okvir, Podnebni zakon, ki bo vzpostavil podlage za boljše podnebno upravljanje, ki je že dolgo izrazito deficitarno. NVO smo zainteresirane za sodelovanje pri pripravi zakona.

2 Zelene in javne površine

Pomen zelenih površin, tudi posameznih dreves in javnih površin se stalno povečuje, naselja potrebujejo več zelenih površin, bolj biotsko pestre sestoje in več sredstev za urejanje. Menimo, da je zato treba urediti status javnih zelenih površin in okrepiti tudi sistemski okvir za njihovo strokovno varstvo in razvoj, načrtovanje in upravljanje (NUP). Pogoje strokovnega načrtovanja in upravljanja pa je treba z javnih površin razširiti tudi na zasebne zelene površine in tako povečati ekosistemske koristi teh površin in rastlin. Rešitve za uveljavljanje novih regulacij je smotrno razvijati počasi, v sodelovanju z lokalnimi strokovnimi službami in lastniki.

Zgled kakovostnega načrtovanja, varstva in razvoja ter upravljanja bi morale biti javne površine. Vendar je izvajanja dejavnosti že tri zanemarjeno in brez ustrezne normativne podlage, čeprav bi po Zakonu o varstvu okolja morale biti. Novi zakon o gospodarskih javnih službah varstva okolja naj bi to uredil, vendar osnutek tega še ne odraža zadovoljivo. Menimo, da bi skupaj z zakonom moral biti pripravljen tudi osnutek uredbe o minimalnih pogojih in pravilih za kvalificirano strokovno izvajanje te javne službe. Za usmerjanje delovanja te službe bi bilo potrebno pripraviti tudi operativni program, kot je to za nekatere druge javne službe, njegova obveznost pa temelji tudi v Načrtu za okrevanje in odpornost (komponenta 3). Predvsem pa bi morala država občine podpreti tudi z nekimi ukrepi za krepitev znanja in za razvoj dobrih praks ozelenjevanja in urejanja javnih površin. Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 pričakuje od evropskih mest, ki imajo vsaj 20.000 prebivalcev, da bi že do konca leta 2021 pripravile ambiciozne načrte ozelenitve mestnih okolij. Navedena problematika je akutna in aktualna, v Mreži za prostor smo analitično osvetlili že številne njene vidike (dosedanje analize in študije navedene v prilogi), v ukrepih podnebne politike je smotrno predvideti tudi finančno podporo za občine..

3 Vključevanje javnosti v odločanje o urejanju prostora

Participacija zagotavlja poleg legitimnosti in legalnosti odločitev tudi aktivacijo za sodelovanje pri rabi in upravljanju prostora. V Sloveniji zaenkrat prevladuje predpisano vključevanje v postopke sprejemanja odločitev o razvoju v prostoru medtem ko ostaja neformalno sodelovanje, ki daje najboljše učinke na ravni upravljanja v javno korist, še zelo zapostavljeno in bi ga bilo treba šele spodbuditi. Vključevanje javnosti v postopke prostorskega načrtovanja ima sicer izboljšane pravne podlage, v praksi pa se stvari ne premikajo na bolje. Prevladuje formalna izvedba minimalnih zakonskih zahtev (roki so sedaj posebej kratki pri vse pogostejši lokacijski preveritvi, ki s svojo množičnostjo pomembno razgrajuje prostorsko načrtovanje). Menimo, da bi bilo dobrodošlo sofinanciranje boljše vodenih procesov sodelovanja javnosti v procesih načrtovanja s strani države.

4 Krajinska politika

Krovni dokument, ki zagotavlja skladno varstvo in razvoj slovenske krajine je v procesih preobražanja prostora zaradi številnih novih posegov v prostor (OVE! turistične intervencije)) nujen okvir za učinkovito vrednotenje razvojnih namer v krajini. Menimo, da bi sprejem Resolucije o krajinski politiki in njena vložitev v Državni zbor lahko pomembno okrepila javni interes za varstvo in razvoj krajine in da bi veljalo vpeljati v sistem urejanja prostora tudi vlogo nosilca urejanja prostora (NUP) za področje krajine. Nevarnost degradacije krajine lahko omeji dosledno uveljavljanje izdelovanja strokovnih podlag za pripravo prostorskih aktov in posegov tudi s področja krajine;

5 Mešana raba prostora

Eden od razvojnih imperativov v kontekstu podnebnih sprememb in javnega zdravja postaja življenje na kratkih razdaljah, to lahko ljudem zagotovi samo celovito prostorsko in urbanistično načrtovanje ter javni potniški promet zato je treba okrepiti položaj prostorskega načrtovanja in na nacionalni ravni dvigniti standarde načrtovanja družbene infrastrukture in JPP. Razporeditev dejavnosti in storitev v bližino stanovanj je del trajnostnega urejanja prostora, ki zagotavlja pogoje za bivanje z nizkim ogljičnim odtisom, aktivno mobilnost, hojo in kolesarjenjem. Ukinjanje storitev v manjših krajih je problematična, enako tudi preveliko zgoščevanje dejavnosti na eni lokaciji, oboje sproža potrebe po vožnjah z osebnimi avti. Menimo, da bi bilo dobro, da država preveri protokole za načrtovanje družbenih dejavnosti in osnovnih storitev na ravni urbanističnega načrtovanja OPN ter da pomaga občinam uveljaviti načrtovanje bivalnega okolja s kratkimi razdaljami med vsakodnevnimi cilji.

6 Javni potniški promet

Vsebina sicer primarno sodi na področje Ministrstva za infrastrukturo vendar pa je neločljivo povezana z urejanjem prostora in kakovostjo bivanja. Brez učinkovitega javnega potniškega prometa ni trajnostnega razvoja in ni prehoda na aktivno in trajnostno mobilnost. Menimo, da bi moralo naslovno ministrstvo več pozornosti nameniti ustreznemu načrtovanju infrastrukture za javni promet in druge oblike trajnostne mobilnosti ter podpreti občine s strokovnimi podlagami.

7 Podpora gradnji javnih najemnih in neprofitnih stanovanj ter stanovanjskim zadrugam

Stanovanjsko politiko razumemo kot eno najpomembnejših razvojnih politik, ki mora glede na dolgoletno zapostavljenost, zastaranost fonda in porušena razmerja med zasebnim in javnim nujno biti deležna velike strokovne in politične pozornosti na več področjih. Za gradnjo novih javnih najemnih stanovanj in stanovanjskih zadrug morajo biti izpolnjeni tako prostorski kot drugih pogoji. Menimo, da bi ministrstvo za prostor moralo skupaj občinami povesti strateško načrtovanje in z vključevanjem lastnikov stanovanj in prebivalcev oblikovati nove, sodobne rešitve ter ustvarjati pogoje za načrtovanje in razvoj socialno bolj zdrave in mešane stanovanjske ponudbe ter si v dialogu z drugimi sektorji

prizadevati tudi za odpravo morebitnih ovir za to. Do prevedene reorganizacije ministrstev, je priložnost, da se čimprej začne s pomembnimi koraki za spremembe.

8 Imenovanje manjkajočih prostorskih teles: že od uveljavitve ZUreP-2 v letu 2018 nista bila imenovana Prostorski svet in Komisija vlade za prostorski razvoj.

Sestavili s pomočjo predstavnikov NVO: dr. Maja Simoneti in mag. Senka Šifković

Priloga – strokovne analize in posveti izvedeni v okviru članstva in Mreže za prostor

Zbor za prostor, december 2018

<https://www.mrezaprostor.si/aktualno/dogodki/zbori-za-prostor-kako-ravnamo-z-drevjem-v-mestih-2/>

Javne površine v mestih, Analiza pravnega položaja javnih in skupnih površin, 2016,

<http://mrezaprostor.si/wp-content/uploads/2016/10/Analiza-javne-povrsine.pdf>

Kako skrbimo za drevesa v mestih – zaključki, november 2020

<http://zagovorniki-okolja.si/wp-content/uploads/2020/11/Kako-skrbimo-za-drevesa-v-mestih-zakljucki.pdf>

<https://ipop.si/2020/08/11/kako-skrbimo-za-drevesa-v-mestih/>

Analiza normativnega okvira za urejanje zelenih površin, marec 2021

<https://www.mrezaprostor.si/gradiva/zakljucki/za-zdravo-prihodnost-potrebujemo-urejene-zelene-povrsine-in-zdrava-drevesa/>

Anketa o mestnih drevesih, julij 2021

<https://www.mrezaprostor.si/aktualno/clanki/anketa-o-mestnih-drevesih-javnost-naklonjena-ukrepom-oblasti-za-varovanje-mestnega-drevja/>

Strokovne podlage za izvajanje GJS urejanje in čiščenje javnih površin, februar 2022

<https://ipop.si/2022/02/09/urejanje-in-ciscenje-javnih-povrsin-strokovne-podlage-za-zakonsko-ureditev-pogojev-izvajanja-javne-sluzbe-varstva-okolja/>

Koristi zelenih površin – študija virov, maj 2022

<https://www.mrezaprostor.si/gradiva/zakljucki/koristi-zelenih-povrsin-studija-virov/>

Pop up posvet na Zbornici komunalnih dejavnosti o osnutku Zakona o GJS, april 2022

<https://www.mrezaprostor.si/aktualno/clanki/pop-up-posvet-o-osnutku-zakona-o-gospodarskih-javnih-sluzbah-varstva-okolja-pricakovanja-deleznikov-glede-urejanja-javnih-povrsin/>

Pripombe na Zakon o GJS, april 2022

<https://www.mrezaprostor.si/aktualno/clanki/urejanje-javnih-povrsin-in-predlog-zakona-o-gospodarskih-javnih-sluzbah-varstva-okolja/>

Priporočila za varstvo javnih interesov pri urejanju javnih in drugih zelenih površin za NVO in civilno družbo, junij 2022

<https://www.mrezaprostor.si/aktualno/clanki/priporocila-za-varstvo-javnih-interesov-pri-urejanju-javnih-in-drugih-zelenih-povrsin-za-nvo-in-civilno-druzbo/>